

razbijeno društvo izgubiće volju za rojenjem i maksimalno iskoristiti pašu. Posle sedam dana nastavak na vrhu tako aranžirane košnice treba pregledati u međuvremenu eventualno izgrađene matičnjake porušiti. Celo leglo će se za 21 dan izvesti i pčele će popuniti okvire sa medom. To je jedna vrsta Demarevog načina suzbijanja rojenja.

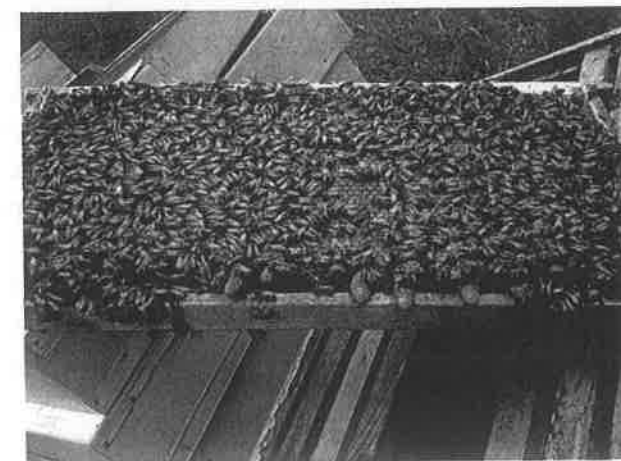
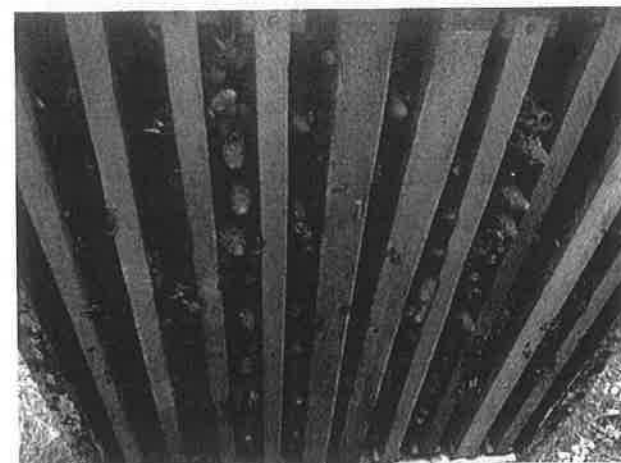
Zamenom mesta jakih i slabih pčelinjih društava oduzimaju se izletnice od jakih i tako smanjuje prenatrpanost u njima. Taj sistem se naziva relokacija. Prilikom relokacije matičnjake treba uništiti, ali ako su se mlade matice već izvele, a njih je u masi pčela teško pronaći, relokacija neće biti od pomoći jer će se društvo i u tom slučaju izrojiti.

Da bi se zadovoljio pčelinji nagon za gradnjom saća, odnosno izlučivanjem voska pčelari se dovijaju na razne načine. Opšte je poznato da nedovoljno izlučivanje voska može biti u velikoj meri stimulator rojenja. Tzv. okviri građevnjaci mogu biti jedno od boljih rešenja ako se na vreme i na pravo mesto u košnici postavljaju ali i na vreme vade da ih matica ne bi zaleгла i tako pčele trošile veliku količinu hrane za ishranu nepotrebnog trutovskog legla.

Otkriće da su mlečne žlezde mladih pčela hraniteljica u uskoj funkciji sa voštanim žlezdama i da razvoj jednih može zaostati u korist drugih, za pčelarsku praksu je veoma važno. Postoji mogućnost da se proizvodnja voska u košnicama sa pokretnim saćem ne samo racionalizuje nego da ta proizvodnja, dobro organizovana, potpuno ukloni nepoželjnu pojavu rojevog nagona kod pčela. Ako u medištu iznad matične rešetke zaposlimo pčele na izvlačenju satnih osnova, u plodištu neće više biti suvišnih hraniteljica s nabujalim mlečnim žlezdama, jer su pretvorene u voskarica, a to će bezuslovno, uz ostale ispunjene uslove, eliminisati pojavu nagona za rojenjem i pčelinje društvo pretvoriti u pravu proizvodnu jedinicu za najveći mogući prinos meda i voska.

Intenzivna proizvodnja matičnog mleča u predpašnom periodu, kao što radi autor ove knjige, takođe može biti od velike koristi za suzbijanje pojave rojevog nagona uz istovremenu značajnu korist od ovog proizvoda koji je veoma tražen na našem i stranom tržištu.

Pravilna ventilacije košnice se podrazumeva kao jedan od osnovnih preduslova sprečavanja pojave rojevog nagona.

LR košnice u rojevnom stanju

PRIHVATANJE I SMEŠTAJ PRIRODNIH ROJEVA

Rojenje je instinktivni deo života u godišnjem ciklusu društava medonosne pčele. Tendencija rojenja je obično najveća kada pčele brzo povećavaju populaciju u periodu pred pašu. Međutim, ako društvo uđe u period paše, a posebno pri većim unosima, pčele će se obično koncentrisati na sakupljanje nektara, porušiće započete ili izgrađene matičnjake i dok ne prođe paša neće pokazivati znake rojenja. Ukoliko paša duže potraje ili se pčelinjak seli sa paše na pašu rojevi nagon će potpuno prestati.

U našim klimatskim uslovima pčelinja društva uglavnom doživljavaju svoj vrhunac biološkog razvoja u periodu od 1. maja do 1. juna, kada je dnevni prirast u košnici preko hiljadu mladih pčela i ako sve pčele u košnici nisu zaposlene na negovanju legla, unosu, preradi i smeštaju nektara kao i lučenju voska, neminovna je pojava rojevog nagona. Nagon za rojenjem je najveći kada su društva maksimalno razvijena a vremenske prilike ne dozvoljavaju pčelama da budu angažovane na sakupljanju nektara. Pčelinja društva sa starim maticama, koje su proleće imale dovoljno veliku nosivost da se društva dobro razvijaju, ali čiji potencijal leženja jaja i lučenjem feromona se zatim naglo smanjuje, rojiće se češće nego društva sa mladim maticama. Takođe, rojenje će biti mnogo više izraženo kada društva u kojima je matica iz rojevih matičnjaka a posebno ako matica potiče iz familije društava koja su se u dugogodišnjem periodu redovno rojila. Kod ovih matica instinkt rojenja može biti jači i od instinkta unosa nektara tako da se mogu rojiti i za vreme paše.

Kada matičnjaci koji su izgrađeni, u periodu pripreme društva za rojenje, dostignu zrelost i kada se na letima tih društava primećuje veoma mali broj izletnica u odnosu na druga društva, i da je dan vedar i topao, može se očekivati izlazak roja. Uobičajeno vreme da se taj roj pusti je od 10 časova ujutru do 14 časova posle podne. Većina rojeva se pušta oko podne. Međutim, pri vrućem i sparnom vremenu roj je može pustiti i u ranim jutarnjim časovima, oko 7 časova i kasnim popodnevним časovima, oko 17 časova.

Roj koji napušta košnicu sa starom maticom, naziva se „prvenac“. Sa tim rojem najčešće košnicu napušta preko polovine pčela koje pripadaju svim starosnim grupama, ali je sigurno da među njima ima najviše izletnica sa punim mednim voljkama, što doprinosi da odmah zaborave svoje staro mesto. Sedam do osam dana pošto prvenac napusti košnicu, iz ostatka društva sa mladom nesparenom maticom može izaći i drugi roj ili „drugenac“ a kroz tri dana i „trećenac“. Rojenje se u nekim košnicama može nastaviti sve dok u košnici ne ostane šaka pčela.

Ako se pčelar nađe na pčelinjaku prilikom izlaska roja, treba da suzi leto na košnici da se izlazak roja što više oduži. Tako se pčele prilikom kruženja pre zamore i uhvate na niže mesto. Iz istog razloga dobro ih je prskati vodom ili bacati na roj sitan pesak. Neki pčelari, očekujući rojenje, u blizini pčelinjaka na pogodnom mestu stavljaju okvire sa starim saćem da se roj na njih uhvati, a neki na obližnjem drveću namažu nekoliko grana travom zvanom matičnjak (*mellisa officinalis*) da time primame roj na to mesto. U poslednje vreme u pčelarskim radnjama mogu se kupiti tzv. mameci rojeva koji su se u praksi već pokazali veoma uspešnim za pomenute namene. To su mameci koji se lako mogu okačiti na pogodno mesto a u svom sadržaju imaju mirisne materije, feromone i druge biljne ekstrate koji veoma uspešno privlače izašle rojeve. Kada se roj spusti i obrazuje grozd, na njemu se stvori omotač sa-

stavljen od tri sloja pčela. Taj omotač je prilično kompaktan i sastoji se od pčela starih od 18 do 21 dan. Unutar grozda su mlade pčele. Među starijim pčelama su „konačarke“ odnosno izvidnice koje su u potrazi za mestom gde će se roj posle izvesnog vremena konačno naseliti. Zbog toga sa stresanjem roja sa grane ne treba odugovlačiti, jer na grani gde se uhvatio neće dugo ostati, već će se odlučiti za mesto koje su izvidnice ranije ili u međuvremenu pronašle.

Roj „prvenac“ na drvetu

Kada se roj na grani potpuno smiri treba odmah pripremiti potrebnu opremu za njegovo stresanje. Ako se roj uhvatio na nekoj nižoj grani drveta tada ne bi trebalo da ima proble-

ma oko njegovog stresanja i smeštaja. Treba samo spremiti praznu košnicu i u nju, zavisno od snage roja, staviti 4-5 okvira sa satnim osnovama i u centar jedan okvir sa mladim leglom iz neke druge košnice. Dobro je ako ima staviti i jedan okvir sa medom. Košnica u koju se smešta roj mora biti potpuno čista i najbolje je da je prethodno dezinfikovana. Čista košnica, okvir legla, okvir meda i satne osnove su preduslov da roj ostane u košnici dok u suprotnom može da izleti i da ode na mesto koje su izvidnice odabrale. Nije dobro u košnicu staviti sve izgrađeno saće jer pčele iz roja imaju veliku potrebu za lučenjem voska te izgrađeno saće neće prihvatiti ali ako ga prihvati vrlo brzo će ga blokirati unesenim medom pa neće ostati saća za nošenje matice.

Na opisani način pripremljenu košnicu, otvorenu sa gornje strane, staviti ispod grane sa rojem, uhvatiti granu rukom i odsečnim trzajem grane stresti roj u košnicu, a zatim na nju pažljivo staviti zbeg ili poklopnu dasku. Leto košnice treba da bude otvoreno da bi pčele, koje su spale oko košnice ili lete oko nje, ušle u košnicu. Ukoliko je matica upala sa rojem u košnicu sve pčele će se uskoro naći u košnici i posle pola sata košnica sa pčelama se može odneti na pripremljeno postolje koje je pčelar unapred planirao. Ako je matica ostala na grani, veliki broj pčela će se vratiti matici pa posle smirivanja roja postupak treba ponoviti.

Ukoliko se roj uhvatio visoko na grani, za njegovo stresanje može se upotrebiti vrškara ili platnena vreća čiji je otvor učvršćen i ojačan limenim prstenom. Vreća ili vrškara se učvrsti za jedan kraj duže drvene motke. Tako učvršćena vrškara se povuče tako da obgrli roj i sa odsečnim trzajem vrškare u granu roj će se u nju lako stresti. Vrškaru ćemo zatim polako spustiti na zemlju, odvojiti od pričvršćene motke, i sačekati da se u nju prikupe pčele koje su popadale po zemlji ili lete unaokolo. Da bi ove pčele lakše ušle u vrškaru ona mora biti malo podignuta od zemlje, odnosno pod nju se moraju

staviti neki podmetači. Kada su se sve pčele u vrškari skupile, odnećemo je i njen sadržaj istresti u već pripremljenu košnicu, kako je to već u prethodnom tekstu opisano.

Ukoliko se roj uhvatio visoko u ramlje ili za deblo drveta, skidanje tog roja biće jako otežano. Najčešće u tim slučajevima do tog mesta mora se jedan pčelar penjati ili sa merdevinama ili na neki drugi način dok bi drugi na dugačkoj motki držao vrškaru ili platnenu vreću. Pri ovom postupku mora se koristiti dimilica i pčelarska četka da bi se pčele dimom i četkom naterale u vrškaru. Za skidanje roja koji se nalazi u ovoj poziciji nekad je bolje koristiti okvire sa izgrađenim saćem koji će se pojedinačno puniti pčelama a zatim ih stresati u košnicu u kojoj se nalazi sadržaj opisan u prethodna dva slučaja. Sve dok se u košnicu ne strese i matica pčele se neće u većem broju vraćati u prethodnu poziciju, jer će se u košnici vezati za okvir sa mladim leglom i medom. Kada se konačno matica nađe u košnici, ceo postupak se obavlja kao što je to već objašnjeno u prethodnim slučajevima. Kasno letnje rojeve nije preporučljivo hvatati jer su to najčešće rojevi koji dolaze iz košnica jako napadnutim varoom ili zaražene nekim drugim bolestima.

VEŠTAČKO UMNOŽAVANJE PČELA

Postupci veštačkog rojenja

Kada pčelinja društvo u svom razvoju dostigne svoj biološki maksimum, što znači da ima preko 50.000 pčela, na osnovu plana umnožavanja pristupa se veštačkom razrojavanju. Veštački rojevi se formiraju iz razloga povećanja broja pčelinjih društava sopstvenog pčelinjaka ili za potrebe tržišta. Kalendarski period razrojavanja poklapa se sa okončanjem bagremove paše, dakle u prvoj polovini juna meseca.

Najjednostavniji i istovremeno najuspešniji postupak veštačkog razrojavanja sastoji se u sledećim aktivnostima:

- pored košnice sa osnovnom zajednicom postavi se pripremljena (očišćena i dezinfikovana) prazna košnica u koju će se naseliti roj;
- iz osnovnog društva se izvade tri okvira sa zatvorenim-izlazećim leglom i pripadajućim pčelama koji se postave u središni deo nove košnice;
- sa obe strane okvira sa leglom iz osnovnog društva se prenese po jedan okvir sa medom, polenom i pripadajućim pčelama;
- zatim se sa tri okvira otvorenog mladog legla četkom u roj stresu sve pčele koje su na njima bile;
- osnovna društvo se preuredi tako što se preostali okviri sa leglom postave u centralni deo plodišta, jedan do drugog, a sa strane se dodaju preostali okviri sa medom i okviri sa praznim izgrađenim saćem;
- matica se obavezno ostavlja u osnovnom društvu, što se njenim pronalaženjem prethodno mora ustanoviti;

- košnica sa novoformiranim rojem postavlja se na pripremljeno postolje na istom pčelinjaku ili se odvozi na novu lokaciju koja treba da je udaljena od postojeće najmanje 3 km.

Ukoliko košnica sa novoformiranim rojem ostane na istom pčelinjaku na kome je roj formiran, jedan broj pčela će se vratiti u svoju košnicu ali obzirom da je u roj strešeno dosta mladih pčela i da se u njemu nalazi zrelo izlazeće leglo roj će se održati ali je u snazi nešto slabiji nego da je odvežen na drugu lokaciju;

- novoformiranom roju u svakom slučaju se mora obezbediti sa dovoljno hrane, pa se pored dodatih okvira sa medom može dodati i jedna šećerno medna pogača a u hranilicu sipati 1 decilitar vode. Šećerni sirup ne treba dodavati prvih 7 dana dok se u roju ne formiraju pčele stražarice odnosno pčele izletnice. Radi preventive od naleta tuđica, leto treba za to vreme (6-7 dana) suziti na širinu od 1-2 cm;
- narednog dana po formiranju i nastanjivanju roja, treba mu dodati mladu sparenu maticu. Logično je pretpostaviti da je takva matica prethodno već nabavljena i da se sa pčelama nalazi u kavezu za matice. Poznatim postupkom kavez sa maticom dodaje se novoformiranom roju. Posle sedam dana proveri ćemo prijem matice u roju.

Time su stvoreni uslovi da se negovanjem roja do kraja leta razvije jako pčelinje društvo koje će naredne sezone vratiti pčelaru veliki deo uložениh sredstava i rada.

Ukoliko se ukaže potreba da se iz osnovnog društva, koje je smešteno u jedan tip košnice, napravi roj za drugi tip košnice, onda se mora raditi po postupku formiranja paketnog roja.

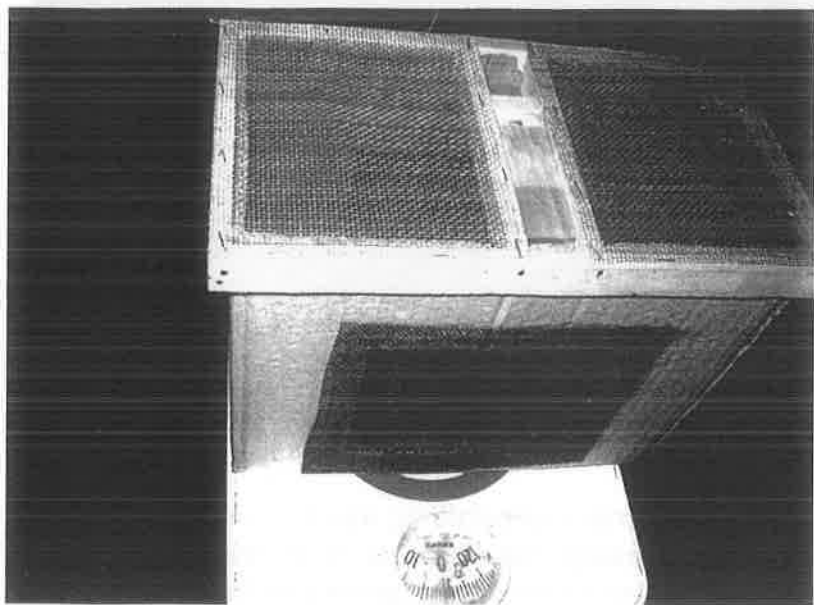

Veštački rojevi autora

Postupak formiranja paketnog roja je veoma jednostavan. Svodi se na stresanje mladih pčela sa okvira sa mladim leglom u prethodno pripremljenu drvenu ili kartonsku kutiju. Stresanje pčela sa okvira obavlja se pčelarskom četkom koja se povremeno nakvašava vodom. Kutija u koju se smešta roj mora imati zamrežene ventilacione otvore kao i mesto za kavez sa maticom. Stresanje pčela u kutiju obavlja se pomoću konusno sagrađenog sipaonika (levka).

Težina paketnog roja treba da bude najmanje 1,2 kg pčela da bi se roj mogao reprodukovati i normalno razvijati. Ako se roj duže vreme transportuje, onda je u paketnoj kutiji potrebno da ima posuda sa hranom i vodom, koju će pčele uzimati tokom transporta. Ovako napravljeni rojevi stresaju se u pripremljene košnice. Dobro je da u košnici u koju će se stresati roj, ima pored praznih sa saćem i bar jedan okvir sa mladim otvorenim leglom i jedan okvir sa medom. Košnice u koje se

paketni rojevi stresaju moraju biti smeštene na lokaciji koja je najmanje tri kilometra udaljena od lokacije gde je roj formiran. Režim prihranjivanja, dodavanja matice i uopšte negovanja isti je kao kod rojeva formiranih na okvirima.

Kutija sa paketnim rojem na vagi

UZIMLJAVANJE PČELINJIH DRUŠTAVA

Pripremanje pčelinjih društava za uzimljavanje mora početi najkasnije 1. avgusta. Taj datum označava početak obavljanja određenih aktivnosti pčelara na pčelinjaku uz pretpostavku da je prethodno očuvana snaga i vitalnost julskih pčela. Potenciranje snage i vitalnosti julskih pčela ima smisla jer su one roditeljske pčele koje treba da odgaje dugovečne zimske pčele a ako su one oštećene varoom, nozemom ili iscrpljene glađu, kvalitet zimskih pčela i njihova dugovečnost biće dovedena u pitanje.

Do ovog datuma je uglavnom prošla i poslednja letnja paša suncokreta i većina selećih pčelara dovozi svoje pčelinjake u zimovnike. Takva praksa je već godinama prisutna i na našem pčelinjaku.

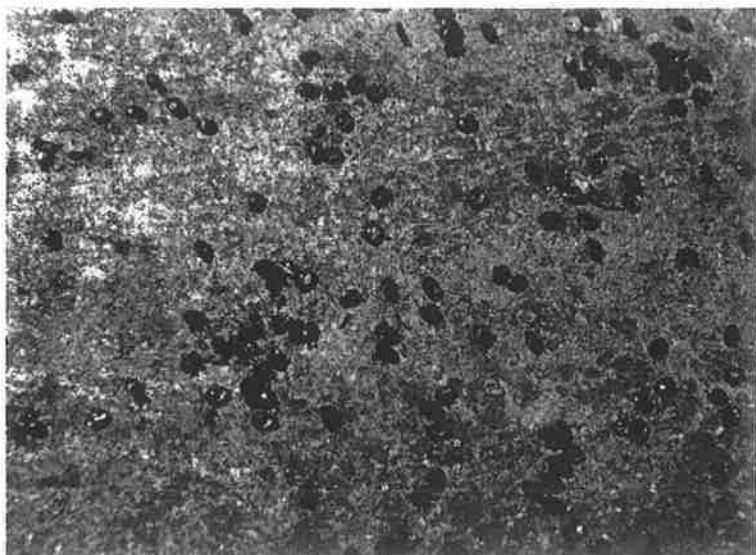
Ovaj vremenski termin je po mnogo čemu presudan za dalju sudbinu pčelinjih društava. Poseban značaj ovog kalendarskog termina vezan je za biološki preobražaj pčelinjeg društva zbog početka odgajanja dugovečnih zimskih pčela. Baš ovaj termin se poklapa i sa početkom razmnožavanja dugovečnih zimskih varoa koje su biološki jače i otpornije od letnjih a samim tim ih je teže uništiti odnosno odstraniti od košnice. Njihov životni vek se poklapa sa životnim vekom zimskih pčela.

Postupci odstranjivanja varoe

Već od polovine jula, zavisno od pašnih uslova, matice u većini društava prestaju da zaležu trutovsko leglo. U tim uslovima u košnici varoa prelazi u radiličko leglo gde se um-

nožava i tako reprodukuje novu generaciju dugovečnih zimskih varoa. Pčele izležene iz takvog legla, zbog isisavanja njihovih limfnih žlezda, su trajno oštećene i samim tim njihov životni vek je značajno smanjen. Ako znamo da je varoa vrlo često prenosnik i raznih virusa tada možemo govoriti i o padu imuniteta pčela, što će uzrokovati i pojavu raznih drugih bolesti odraslih pčela i pčelinjeg legla.

Da do ovakvog stanja u pčelinjem društvu ne bi dolazilo, potrebno je odmah po odstranjivanju medišnih tela pristupiti tretiranju društava sa ciljem da se što veći broj varoe odstrani.

Opala varoa na ulošku podnjače

U postupcima odstranjivanja varoe iz pčelinjeg društva treba imati na umu da se oko 80% varoe nalazi u zatvorenom leglu i da za sada ne postoji lek koji će u zatvorenom leglu ubiti varou a da pri tome ne ubije i pčelu. Zbog toga dodavani lekovi moraju biti konstantno prisutni u košnici 21 dan koliko traje ciklus odgajanja i izvođenja pčela iz legla. Ukoliko se primenjuju lekovi čije delovanje u košnici traje 3-4 dana tada

se oni moraju i primenjivati u tolikim razmacima u periodu od 21 dan.

Zbog nedovoljne pouzdanosti primenjenog leka ali i zbog moguće rezistencije varoe na pojedine lekove treba primeniti i druge lekove koji su spravljani na bazi drugih hemikalija (amitraz, flualinat, kumafos i sl.) ili lekova spravljanih na bazi etarskih ulja raznih biljaka (timol i sl.)

I pored svih primenjenih lekova i preparata tokom avgusta i septembra, polovinom novembra kada u košnicama nema više legla, treba obavezno primeniti postupak tretiranja oksalnom kiselinom. Ovaj tretman se u našoj dosadašnjoj praksi pokazao kao veoma uspešan i ukoliko je pravilno primenjen, pčele ne treba dodatno tretirati do početka avgusta naredne godine. Ova preporuka ne isključuje obavezu pčelara da tokom cele sezone kontroliše opadanje varoe na ulošcima podnjača i otvaranjem trustovskog legla, odnosno kontrolu broja varoa koja se u tom leglu nalazi.

Sve lekove za tretiranje pčelinjih društava od varoe treba primenjivati strogo po uputstvu proizvođača lekova.

Zamena matica u avgustu

Primarni cilj pčelara u avgustu je da akcenat svojih aktivnosti usmeri na tretiranje pčelinjih društava radi odstranjivanja varoe kao i obezbeđivanju i razmeštaju zimskih zaliha hrane. Međutim veliki broj pčelara u tom vremenskom periodu vrši i zamenu starih i loših matica sa mladim maticama. Tretiranje pčela od varoe i zamena matica nije preporučljivo da se radi u isto vreme. Razlog je u tome što se skoro svakim postupkom tretiranja od varoe, pčelinja društva uznemiravaju a to može u velikoj meri otežati prijem mladih matica u ta društva. Tu praksu svakako treba što više izbegavati a maticice zamenjivati u julu kada su pašni i vremenski uslovi za te aktivnosti znatno povoljniji. Ako se ipak u nekim društvima

sko klube formirano. Ukoliko se radi o LR košnici sa dva tela treba obratiti pažnju da li je klube ostalo u celosti u donjem telu ili je svojom većom zapreminom prešlo na okvire gornjeg tela. Ako je većim delom ostalo u donjem telu gde nema dovoljno zaliha hrana i gde su nepovoljniji mikroklimatski uslovi, u slučaju dužeg perioda hladnog vremena postoji mogućnost da ugine od gladi iako se u gornjem telu nalaze velike količine odnosno dovoljne zalihe hrane za uspešno prezimljavanje društva. Ovo je jedina konstruktivna mana ovog tipa košnica ali se sa malo više pažnje pčelara može uspešno sanirati. U pčelarskoj praksi poznato je da je za pčelinje klube najbolje da bude smešteno između dva tela LR košnice mada je to veoma često teško podesiti te je ipak bolja varijanta da klube svojim najvećim delom bude locirano u gornjem telu i zbog povoljnije mikroklimе i ventilacije ali i zbog bolje mogućnosti za pčelareve intervencije ako se radi o zimskom tretiranju ili eventualnom dodavanju hrane. Inače, bez obzira na tip košnice moguće je da zbog toplije strane na toj lokaciji klube se formira do samog zida košnice gde možda nema dovoljno hrane za ceo period hladnog vremena, te je potrebno pomeriti celo klube i sa te strane dodati okvir sa medom. Klube može biti podeljeno i na dva dela zbog toga što se u središtu košnice našao okvir sa devičanskim saćem koji je hladan i pčele na takvim okvirima izbegavaju da formiraju zimsko klube. U ovakvim slučajevima potrebna je pravovremena intervencija pčelara a posebno treba imati na umu veoma dug period toplog vremena u novembru kada je u izvesnom broju košnica započeto mlado leglo i da će pčelinje klube biti vezano za taj prostor pa je veoma značajno da u tom prostoru hrana bude pravilno raspoređena.

– Kvalitet hrane kojom će se pčele tokom zime hraniti ima značajnu ulogu za njihovo uspešno prezimljavanje. Teško svarljiv med (medljika, medljikovac), kasno dodavani sirup koji pčele nisu stigle da prerade u med, zbog čega postoji

mogućnost da uskisne, može izazvati probleme u organima za varenje kod pčela ali se stanje može popraviti ako se u periodu zime budu pojavljivali topli dani kada će pčelama biti omogućeno da izlete i pročiste se.

15. februar: celo klube je u gornjem telu

– Povećana smrtnost pčela u toku zimskog perioda ne mora uvek biti posledica prisustva varoe, nozeme ili nedostatka hrane i polena u periodu njihovog odgajanja. Uzrok većeg uginuća u zimskom periodu treba tražiti i u genetskom potencijalu matice, odnosno u prirodnoj nasleđenosti dužine života njenih pčela. Selekcija pčela na dugovečnost se kod nas, koliko ja znam, ne radi ali se broj uginulih pčela u zimskom periodu uzima u obzir pri konačnom izboru roditeljskih matice od kojih će se vršiti reprodukcija njenih ćerki odnosno mladih matice. Prema tome, treba prihvatiti činjenicu da pčelar sem izbora matice i obezbeđivanja drugih uslova o kojima je bilo reči, ne može uticati na dužinu života pčela jer to može biti

genetsko nasleđe kao i u svakoj drugoj životinjskoj vrsti, ali i u ljudskom rodu.

– U proleće pčelinja društva gube brže odrasle pčele pre nego što mlade izležene pčele zauzmu njihovo mesto. Ova pojava se naziva prolećno iščezavanje pčela. Ovo je obično prisutno u većim pčelinjim društvima ali je ozbiljno samo u onima koje izgube nesrazmerno mnogo pčela u odnosu na broj novoizleženih. Ova pojava je primetnija kod jednih nego kod drugih društava i ako uzrok tome nije u zaraženosti nozomom, onda je svakako uzrok u lošem kvalitetu matice i drugim uslovima pod kojima su gajene zimske pčele o čemu je u prethodnom poglavlju bilo reči.

– Što se tiče gradnje saća u uslovima ranog proleća treba imati na umu da su voštane žlezde pčela radilica najrazvijenije i najprodukti-vnije kod pčela starih od 12 do 18 dana i da samim tim okvire sa satnim osnovama ne treba dodavati dok u košnici ne bude nekoliko hiljada pčela ove starosne dobi. Po raznim istraživanjima i merenjima ustanovljeno je da je za izgradnju 1 kg saća na satnim osnovama pčelama potrebno da potroše oko 4 kg meda. Takođe je nađeno da postoji i direktna veza između količine unetog polena i količine izlučenog voska.

– Krajnji cilj svakog pčelara je svakako da njegova pčelinja društva dostignu vrhunac razvoja baš na početku glavne paše, u našem slučaju bagrema, ali samo *majstori pčelarstva* to uspeju da postignu. Ako se vrhunac razvoja dostigne pre početka glavne paše izvesna je ali i logična pojava rojevog nagona i onda nam je sav trud oko negovanja i razvoja društva bio uzaludan. Ako se zakasni sa razvojem, dobar deo paše će proći i nećemo ostvariti prinose koje smo očekivali i koji su realno bili mogući.

U našim klimatskim uslovima, kada nam glavna paša počinje oko 10. maja, a intenzivnije leglo u košnicama oko 1.

marta, period razvoja pčelinjeg društva traje oko 70 dana ili 10 nedelja. Za sve to vreme potrebno je pratiti razvoj svakog društva i već oko prvog aprila možemo zaključiti koja društva se brže a koje sporije razvijaju. Ukoliko 1. aprila u LR košnici imamo više od 6, a u DB više od 5 okvira legla možemo zaključiti da bi one mogle da dostignu vrhunac razvoja pre početka bagremove paše, a samim tim bi u njima moglo doći i do pojave rojevog nagona. Radnje koje bi tada preduzimali da bi rojenje sprečili obično bi bile bezuspešne. Zbog toga ovim društvima, u periodu odmah posle 1. aprila, treba posvetiti posebnu pažnju pogotovu ako se u njima nalaze matice izležene iz rojevih matičnjaka. Koje su to radnje potrebne teško se može detaljno opisati jer zavise i od vremenskih prilika ali se uglavnom svode na oduzimanje okvira sa leglom, polenom i medom, njihovo dodavanje društvima koja imaju zaostajanje u razvoju, zatim skidanje utopljavajućeg materijala, povećanje ventilacije proširivanjem leta i vađenjem fijeke iz zamrežene podnjače, izbegavanje stimulativnog prehranjivanja i sl.

Posebnu negu i pažnju treba posvetiti društvima koja imaju zaostajanje u razvoju, ali ako sve mere počev od dodavanja okvira sa leglom, medom, polenom i dodatnim utopljavanjem ne pomognu treba što pre menjati maticu. Pretpostavlja se da je pre toga izvršena kontrola prisustva varoe ili nozeme.

U svakom slučaju vrhunac razvoja svakog pčelinjeg društva podrazumeva da u LR košnici ima na više od 10 a u DB na 8 okvira legla ili 50 hiljada zaleženih ćelija legla i prisustvo 40-45 hiljada pčela.

Znalačko ili ponekad srećno podudaranje vrhunca razvoja pčelinjeg društva i početka glavnog pašnog perioda učini proizvodnju meda relativno lakom. U slučaju da je taj period razvoja pčelinjeg društva od početka razvoja do početka glavne paše kratak ili dugačak, pčelarenje na med postaje znatno teže i problematičnije.

Vrba bogat izvor nektara i polena visokog kvaliteta

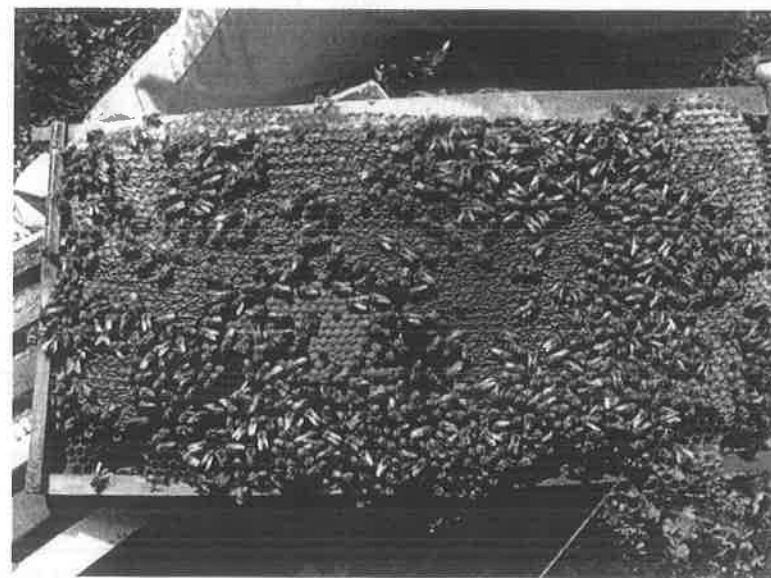
Kao što se moglo primetiti u ovom tekstu upotrebljen je izraz „majstor pčelarstva“. Možda će neki pčelari, koristeći taj izraz, praviti insinuacije da sam sam sebe promovisao i dodelio sebi tu titulu. To u svakom slučaju ne može biti zaključak, ali se može objasniti mojom posvećenošću pored pčela drugom hobiju – igranju šaha. I u šahovskim partijama kao i u pčelarstvu primaran je subjektivni pristup igrača a njihovi potezi u pojedinim fazama igre su najčešće proizvod njihovog znanja, intuicije i kombinatorike. Pravi potez u pravom trenutku i uspeh neće izostati. U šahu se oni zovu *majstori* i *velemajstori* a u pčelarstvu još nemaju titule a možda bi im takvo zvanje trebalo i dodeliti tek toliko da se zna od koga ćemo ovaj plemeniti zanat učiti i nadam se jednog dana i naučiti.

RODITELJSKE PČELE

Sve pčele u normalnom pčelinjem društvu u nekoj svojoj starosnoj dobi su roditelji ili bliže rečeno negovateljice mladog legla od tek formirane larve do njenog izleganja. Da bi othranile i odnegovale mlado leglo, pčele hraniteljice treba da budu vitalne i zdrave. Vitalne će biti samo pod uslovom da budu dobro uhranjene jer samo tako će im funkcije svih žlezda, neophodnih za ishranu mladog legla biti maksimalno razvijene.

Najcelishodnija analiza godišnjih ciklusa izumiranja starih, odgajanja mladih pčela i održavanje biološke snage, biće ako stavimo akcenat na zimsko klube od čijeg stanja zavise dalji ciklusi razvoja pčelinjeg društva.

U toku zimskog perioda, pčele se, kao što je poznato nalaze u klubetu. U centralnom delu klubeta nalazi se matica i najmlađe pčele dok se u omotaču klubeta nalaze starije pčele.

Poslednje jesenje leglo na LR okviru punom meda i perge

Pčele se smeštaju na i u prazne ćelije saća odakle je poslednje jesenje leglo izašlo. Tako smeštene nalaze se u stalnom kontaktu sa medom lagerovanim u visokim vencima saća iznad i oko klubeta, kojim se tokom hladnih dana hrane. Koristeći energiju koja se u njima stvara od uzete ugljenohidratne hrane, vibriraju svojim telima, zbijene jedna uz drugu održavajući temperaturu u centru klubeta od $\approx 25^{\circ}\text{C}$. Čim dani odužaju i spoljne temperature nešto porastu, pčele pojačanim vibracijama unutar klubeta dižu temperaturu na 35°C . U tim uslovima matica počinje da nosi jaja a potom pčele počinju da hrane prvo leglo. Leglo hrane najmlađe pčele koje su sa 15-20 dana starosti ušle u period zimovanja. Ove pčele su izležene tokom septembra, a u nekim vremenskim uslovima i početkom oktobra. One su dobro uhranjene medom i polemom a nisu bile u poziciji da neguju leglo i preraduju hranu, te su im u tim uslovima tokom zime ostale vitalne mlečne i druge žlezde, neophodne za ishranu najmlađeg legla i matice. Za ishranu starijih larvi koriste med i pergu, koji su prethodnog leta i početkom jeseni lagerovali u najbližem okruženju zimskog klubeta. Pojava mladog legla u ozbiljnijoj meri, u našim vremenskim uslovima, se dešava u drugoj polovini februara osim ako spoljni vremenski uslovi, za taj period godine, nisu ozbiljnije poremećeni. Sa prvom generacijom odgajenih prolećnih pčela, žlezde zimskih pčela prestaju da budu produktivno aktivne a ulogu hraniteljica novog legla preuzimaju novoizležene prolećne pčele. Kakvog kvaliteta će biti leglo odgajeno od prvih prolećnih pčela zavisi i od količine zimskih zaliha meda i perge u košnici. Ove zalihe meda i perge su im neophodne da bi se prolećne mlade pčele njima hranile. Tek nakon petodnevne ishrane ovom hranom njihove žlezde mogu biti u punoj funkciji. U tim okolnostima će ishrana legla, koje će negovati, biti dovoljna dobra za odgajanje nove generacije mladih i vitalnih prolećnih pčela. Ako ta-

kve hrane u okruženju pčelinjeg gnezda nije ostalo dovoljno a pogotovu što u tom periodu nema dovoljno unosa nektara i polena iz prirode, onda su pčele u velikom problemu. Mlade pčele ne mogu tada u svoj organizam deponovati glikolipoproteine (šećere, masti i belančevine) a oni su mladim pčelama neophodni da im žlezde luče mleč, obezbeđuju dug život, jak imunološki sistem i širenje legla kada u košnicama nema dovoljno perge. Pogače od šećera i nekih zamena polena sigurno ne mogu zameniti pergu i med i umesto da te pčele žive 35 i više dana živeće znatno kraće. U takvim okolnostima imaćemo u košnicama znatno smanjenje broja pčela krajem marta i u aprilu u odnosu na februar. Takvo stanje će za posledicu imati dugotrajno stagniranje razvoja pčelinjeg društva i to baš u periodu kada nam je brz razvoj društva najpotrebniji, jer pčele odgajene iz legla u tom periodu treba da budu sabiračice za vreme bagremove paše.

Mnogi će tada verovatno posumnjati da matica nije dobra, a pritom zanemariti činjenicu da su pčele izimele na šećernoj pogači a ne na bogatim zalihamama meda i perge.

Ako je pak u košnici bilo dovoljno meda i perge a društvo ipak stagnira, mora se posumnjati da je u tom društvu u prethodnom letnje-jesenjem periodu bilo dosta varoe koja je zajedno sa virusima značajno uticala na skraćenje života zimskih pčela. Deo zimskih pčela gajenih u normalnim okolnostima trebale bi da žive i do 300 dana, odnosno od avgusta prethodne do polovine aprila naredne godine. Međutim, ako smo prethodne godine od jula do novembra imali potpuni uvid u efikasnost preparata za odstranjivanje varoe i da smo pritom varou u visokom procentu odstranili iz košnice, ostaje nam da posumnjamo u prisustvo nozeme. Ovu bolest naravno da pčelar ne može konstatovati bez laboratorijske pretrage. Zato ćemo uzorke pčela poslati u zvaničnu ustanovu i na osnovu rezultata primeniti adekvatnu terapiju. Terapija neće uticati na postojeću populaciju pčela jer se odrasle pčele ne

mogu od ove bolesti izlečiti ali će biti sprečeno širenje zaraze na mlade tek izležene pčele. Ukoliko rezultati laboratorijske analize pokažu da pčele nisu zaražene nezemom ne preostaje ništa drugo nego da izvršimo zamenu matice. Maticu ćemo uzeti iz nukleusa, koga smo u te svrhe prethodne godine i formirali. Svi znamo da u tom periodu na tržištu nema matica jer još nema polno zrelih trutova sa kojima bi se mlade matice sparile.

Ako su svi uslovi za normalan razvoj pčelinjeg društva ispunjeni, a to podrazmeva dovoljne zalihe meda i polena, dobra matica i zdrave pčele, u košnici će biti blagostanje. Pčelaru preostaje da priprema okvire sa satnim osnovama, kojima će zameniti staro saće a istovremeno proširiti pčelinje gnezdo. Novo saće je potrebno da bi se što više legla odgajalo u njemu a što će u velikoj meri sprečavati i pojavu rojevog nagona ali i raznih zaraznih bolesti kojima uzrok može biti staro saće.

Maj, jun, jul – period kada očekujemo dobre paše a samim tim i prinose koji će nam kompenzovati i nagraditi sav naš rad, trud i troškove pčelinjaka i u vezi sa pčelinjakom. Međutim, i u tom periodu moramo se čuvati da ne napravimo velike greške. Prilikom oduzimanja meda ne smemo ostaviti košnicu bez minimalnih 7–8 kg hrane. Mlade pčele se svakodnevno legu i prvo njihovo putovanje po izleganju je ka ćelijama punim medom i polenom, da svoj organizam za 4-5 dana obilno nahrane. Samo tako nahranjene imaće dug život, vitalnost i normalnu aktivnost svojih žlezda. Ako meda i polena nema u dovoljnim količinama, cela generacija novoizleženih pčela biće nedovoljno uhranjena i neće moći da kvalitetno odgaji novo leglo. To je posebno kritično kod pčelarenja sa matičnom rešetkom, kada u plodištu ispod rešetke ostane samo leglo a nastavke sa medom poskidamo i umesto njih stavimo prazne.

Posebnu pažnju pčelama treba posvetiti u mesecu julu jer se već tada može očekivati i početak invazije varoe. Ako zna-

mo de će te julske pčele biti negovateljice zimskih dugovečnih pčela, tada odstranjivanje varoe ima presudan značaj za odgajanje pčela od kojih jedan deo treba da živi i do 300 dana i tako uspešno prezime i odgaje prve prolećne pčele koje će ih zameniti.

Iz celog teksta proizilazi zaključak da mlade, zdrave i dobro uhranjene pčele gaje leglo nove generacije pčela a nova generacija mladih, zdravih i dobro uhranjenih pčela gaji novu generaciju i tako se zatvara ciklus od zime do zime - vekovima ako im čovek ne odmogne i u ugroženom stanju ne pomogne.

RADOZNALOST KAO PRETPOSTAVKA USPEHA U PČELARENJU

Svedoci smo da se u poslednjih nekoliko godina događa velika ekspanzija u pčelarstvu Srbije. Ovako brz razvoj pčelarstva uzrokovan je pre svega komercijalnim razlozima radi ostvarivanja dopunskih ili kod profesionalnih pčelara osnovnih prihoda u budžete njihovih domaćinstava. Posebno je pčelarstvo postalo aktuelno kod nezaposlenih a radno sposobnih mladih ljudi.

Prateći ove trendove u mnogim udruženjima pčelara kao i u mojem u Lajkovcu i Lazarevcu, osnivaju se škole i kursevi za obrazovanje mladih pčelara-početnika. Dobro organizovana udruženja, osim ovih aktivnosti, i na razne druge načine pokušavaju pružiti i druge vrste materijalne ili nematerijalne pomoći. Ipak, bez obzira na sve vrste pomoći, činjenica je da sve najviše zavisi od pojedinaca i njihovog shvatanja i poimanja pčelarstva.

Znanje, ljubav, upornost i lična kreativnost su osnovne pretpostavke za konačnu uspešnost a nedostatak bilo koje od ovih osobina i ponašanja vodi ka neuspehu.

Osim navedenih pretpostavki uspeha u pčelarstvu kao i u bilo kojoj drugoj delatnosti, iz sopstvenog iskustva, reći ću da je pozitivna radoznalost veoma značajna osobina čoveka – budućeg pčelara na putu ka uspehu u ovoj oblasti. Ukoliko pčelar-početnik nije radoznao da u pčelarskoj školi, debatom klubu ili u komunikaciji sa iskusnijim i uspešnijim pčelarima postavi „mali milion“ pitanja teško će moći saznati više informacija i samim tim usvojiti minimalni deo odgovora koji će mu biti potpora za stvaranje sopstvenog pristupa na svojem pčelinjaku.

Dakle, pčelarenje je lična kreacija svakog pojedinca uz uvažavanje ili odbacivanje informacija stečenih u komunikaciji sa predavačima, drugim pčelarima ili iz literature pisanih od strane različitih autora.

Iz navedenog proizilazi da je pčelarstvo u jednom svom delu *misterija* i da bez obzira na hiljade napisanih tekstova o osobinama i ponašanjima pčela mnoge stvari ostaju tajna. Konačno, pčele ne znaju da čitaju već se ponašaju po svojim instinktima zbog čega reaguju na izvesne promene stanja svog unutrašnjeg života ali i zbog spoljnih faktora koji često izazivaju čuđenje i nedoumice i najiskusnijih pčelara.

Kao pčelar sa relativno velikim iskustvom i sam sam često zbunjen zbog nekih ponašanja pčela na koje još uvek često nemam odgovor kao na primer:

- Zašto ove godine i pored dobre rane nektarske i polenske paše koje su pogodovale brzom razvoju društava nije bilo pojave rojevnog nagona. Društva su se maksimalno razvila do biološkog maksimuma a zatim je za vreme bagremove paše nastupio duži period lošeg vremena. Dakle, bili su se stekli uslovi za masovnu pojavu rojevnog nagona ali toga ove godine nije bilo ili je bilo u zanemarljivom broju slučajeva;

- Zašto su pčele, po sopstvenom viđenju i informacijama mnogih pčelara, ove godine tokom celog perioda prolećnog razvoja bile agresivne nezavisno od vremenskih uslova?

- Iz kojih razloga je sparivanje mladih matica tokom cele sezone bilo ispod uobičajenog procenta sparivanja za prethodnih 20 godina, bez obzira na postojanje dovoljnog broja polno zrelih trutova?

- *Ako povežemo dve činjenice – da nije bilo prirodnog rojenja i da je bilo slabo sparivanje odgajenih matica, postavlja se pitanje da li te dve pojave imaju veze jedna sa drugom?*

- Zašto u istom vremenskom periodu i istim tehnološkim i pašnim uslovima kod istih odgajivačkih društava prijem i izgradnja matičnjaka bude nesrazmerno različita: u jednom ciklusu 1-5 a u drugom 20-24 i obrnuto?

- Zbog čega je, po već dokazano uspešnom postupku, u jednoj godini prijem mladih matica u društva uspešan i do 100%, a pojedinih godina, pod istim uslovima, neuspešan i ispod 60%.

- Ako kod suncokretove paše može da bude razlike u medenju zbog semena ili kvaliteta obrade zemljišta, zbog čega se pojavljuje velika razlika u medenju bagrema i lipe na mikrolokacijama koje su jedna od druge udaljene nepuna 4-5 km.

- Kako se dešava da u košnici nestane matica a da pčele ne izgrade prisilne matičnjake?

- Neobjašnjivo je da pčele iz društava koja su preko zime ostala bez matice u rano proleće ne unose polen i po tome prepoznavamo da u košnici nema matice dok preko leta društva koja nemaju matice, matičnjaka ni legla blokiraju plodišne okvire sa unesenim polenom.

- Zbog čega neka pčelinja društva već u prvoj polovini septembra nemaju više legla a neke imaju i na više okvira a da pri tome sva društva imaju istu vizuelnu snagu i matice iste starosti i istog genetskog porekla?

- Da li stimulatивно kasno letnje prihranjivanje može povećati broj zimskih pčela ili ne pod uslovom da u košnici ima dovoljno hrane za normalan razvoj društva?

- Iz kojih razloga matica u društvu, u toku aktivne sezone, prestane da nosi i ako su ispunjeni svi uslovi za normalan razvoj legla? Pošto se u takvom stanju matica može teško pronaći, dodajemo društvu drugu maticu, pčele je normalno ne primaju, da bi posle izvesnog vremena postojeća matica zaleгла sve raspoložive plodišne okvire.

- Zašto pod istim uslovima zimovanja neka društva u toku zime potroše više hrane od drugih? Znači li to da postoji razlika u metabolizmu pčela u pojedinim društvima?

Kao mlad pčelar početnik postavljao sam sebi i drugima neuporedivo više pitanja osim nabrojanih ali i posle toliko godina pčelarskog staža još uvek nisam zadovoljan pojedinim odgovorima i još uvek ne mogu da kažem da znam koliko ne znam.

Mogu samo da kažem da je pčelinje društvo misterija i kao takvo ostaje vekovima bez obzira na naučne i stručne radove i bez obzira na velika praktična saznanja koja su kod velikog broja pčelara godinama sticana i sa kolena na koleno prenošena. Međutim, u ovim činjenicama leži i velika draž i najveći deo lepote pčelarenja, uspeha ili neuspeha u ovom poslu.

Radoznalost je, dakle, ljudska vrлина koja se ogleda u velikoj želji za znanjem ili bolje reći novim saznanjima. Ovakav vid radoznalosti mogao bi se nazvati i pozitivnom radoznalošću ali u praktičnim aktivnostima preterana radoznalost može biti i negativna i imati vrlo štetne posledice kao na primer:

- Prečesto otvaranje košnica i traženje matice samo iz razloga da bi se videla čime se ometa normalna aktivnost i razvoj društva;

- Otvaranje, pregled i druge aktivnosti u bespašnom periodu kada se može prouzrokovati grabež jer se u takvim uslovima košnice otvaraju samo ujutru ili kasno popodne;

- Ako se posle dodavanja matice u društvo, zbog radoznalosti, košnica otvara već posle 3-4 dana a ne čeka se period stabilizacije matice koji iznosi 8-10 dana, zbog čega dolazi do klupčanja matice od strane pčela da bi je sačuvale od „agresora“ a posledice su gušenje matice ili njeno trajno oštećenje.

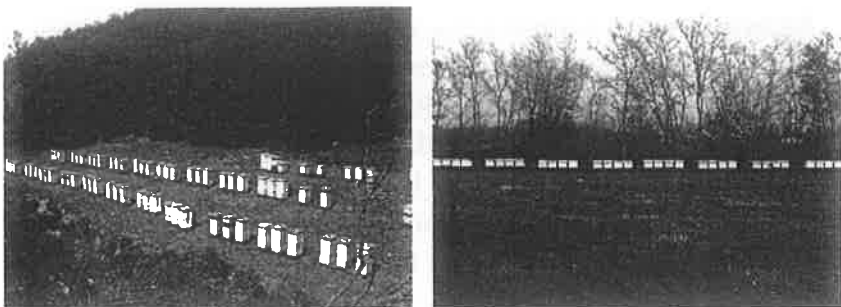
- Analogno prethodnom stoji i upozorenje da ako je mlada matica izvedena iz matičnjaka da se tri dana nakon njenog izvođenja i pet dana nakon sparivanja košnica, nukleus ili oplodnjak ne sme otvarati ili na bilo koji drugi način uznemiravati.

- Za brzo umnožavanje pčelinjaka odnosno razrojavanje moglo bi se reći da je to „bolest“ velikog broja mladih pčelara čime upravo slabe zajednice koje postaju podložne grabeži i koje u zimskom periodu tako oslabljene teško opstaju a i ako opstanu u proleće se ne mogu normalno razvijati.

- Pčelari-početnici često imaju tu radoznanu osobinu da odmah po prvim saznanjima o pčelama počnu maštati ili čak formirati dvojna ili dvomatična društva ne znajući da je to jako komplikovana tehnologija i da nju mogu primenjivati samo vrlo iskusni pčelari.

Uopšteno rečeno, ne treba u početnoj fazi pčelarenja iznalaziti neka nova rešenja jer su do sada skoro sve te izazovne novotarije ispitane i isprobane ali ih je dugogodišnja praksa odbacila kao, najčešće, neuspešne, suviše skupe i komplikovane.

Godinama sticano teoretsko znanje sa paralelnim sticanjem praktičnog iskustva jednog dana nas dovodi do stanja u kojem možemo reći da znamo koliko ne znamo i da smo tek tada svesni koliko toga još moramo da učimo i da kroz praksu to učenje potvrdimo.

Od rojeva do proizvodnih društava treba uložiti dosta sredstava, rada i znanja

Zbog svega u ovom članku napisanog stoji poruka mladim pčelarima da aktivno iskoriste postojanje pčelarskih škola, debatnih klubova i organizovanih pčelarskih predavanja od strane njihovih udruženja i da na njima pitaju i da pitaju sve dok ne zadovolje svoju glad za znanjem i na osnovu svega formiraju sopstvene stavove i pristupe produktivnom i uspešnom pčelarenju.

Iz sopstvenog iskustva mogu da kažem da sam na početku svog angažovanja u pčelarstvu prve dve godine bio član udruženja pčelara „Budućnost“ iz Lazarevca i tek posle tog staža kupio prva tri roja i počeo sa taktičnim pčelarenjem.

Jedan od mojih prvih objavljenih članaka u časopisu „Pčelar“ imao je naslov „Prvo centrifuga pa roj“. Ovaj članak je proistekao iz mog razgovora sa starim, a sada već pokojnim pčelarom Mihailom Kulinčevićem, koji mi je na moje pitanje: Da li još uvek obučava mlade pčelare, rekao da to više ne čini jer danas mladi pčelari prvo kupe centrifugu pa posle roj. Oni još uvek ne znaju koliko truda, rada i znanja treba uložiti pre nego što će med iz centrifuge poteći. Ovaj članak i dalje zauzima posebno mesto među mojim objavljenim člancima, a može se naći i na mojem sajtu www.maticnjak.com.

UMESTO ZAKLJUČKA

Udruženja pčelara o svom članu:

Predstaviti Miletu Markovića širem čitalaštvu pčelarske literature je i jednostavno i teško. Jednostavno, jer je sam sebe predstavio kroz mnogobrojna pčelarska predavanja, zatim preko članaka u časopisu „Pčelar“ i konačno, kao veliki proizvođač matica. Teškoća se sastoji u tome što nije moguće dodati nešto posebno što bi upotpunilo ili proširilo njegovu biografiju.

Ono o čemu se može govoriti, a što bi upotpunilo Miletinu pčelarsku sliku, to je njegova aktivnost u Udruženju pčelara „Budućnost“. Dugogodišnji je član i prolazio je kroz razvoj, padove i uspone koja su pratila rad ovog Udruženja. Spada među aktivnije članove. Obavljao je razne funkcije u udruženju i SPOS-u a za svoj rad dobio je i niz priznanja i od Udruženja i od SPOS-a. Aktuelni trenutak nalaže da se istakne njegova angažovanost oko obnavljanja, ustaljenja i omasovljenja rada „Pčelarske tribine“. Tribina je zamišljena kao međusobna razmena iskustava članova, proširivanje znanja, razmena utisaka nakon održanih predavanja i sl. Postala je već uobičajena i visoko obrazovna aktivnost pčelara.

Za nastanak ovih redova Mileta Marković je teško raščlanjiva enigma. Promišljajući o njemu, moguće je lako pretpostaviti koliko je napora, uspeha, padova, briga a i zadovoljstva bilo na putu kojim je prošao. Postavlja se pitanje, da li je pojava knjige, koja se može smatrati i kao kruna tog puta, proizašla samo iz lične volje ili potrebe da svoje znanje iz

pčelarstva na ovaj način iskaže. Teško je poverovati da je to jedini razlog, već mora da je postojao i drugi motiv koji se može naći samo u velikoj ljubavi prema pčelama koja je istovremeno i teško spojiva profesionalnim pčelarenjem.

Mileta Marković potiče iz valjevskog kraja, pa parafrazirajući dva znamenita pesnika vezana za Valjevo, a Mileta „kad bude mlađi“ napiše još neku knjigu „objavite jednom na velika zvona“. Pčele zaslužuju više od toga.

Udruženje pčelara „Budućnost“ Lazarevac

Kao što pčela radi vredno i leti daleko da bi donela nektar, tako se i dobar glas o našem uvaženom kolegi, pčelaru Mileti Marković, proneo širom naše zemlje, pa i šire.

Dolazak Milete Marković u Jabučje sa svojim košnicama i proizvodnjom matica bio je okidač za unapređenje pčelarstva ne samo u Lajkovačkoj Opštini, već i u celom Kolubarskom okrugu. Ubrzo je sa svojim aktivnostima počeo da predstavlja pokretačku snagu i zamajac celog Društva pčelara Lajkovac.

Pun vedrine i pozitivne energije i snažnom motivacijom kakva je samo njemu svojstvena, studiozan, temeljan, kreativan, a istovremeno sa bogatim pčelarskim stažom naše pčelarsko Društvo je dobilo na kvalitetu, ponosni smo što je autor ovih stranica deo nas i što nam nesebično prenosi svoja mukotrпно stečena znanja i iskustva.

Takođe, njegovo aktivno učešće doprinelo je uključivanju velikog broja mladih ljudi u ovaj posao. Godinama unazad svoj entuzijazam i volju za radom i želju za uvek više dosledno je prenosio na mlađe generacije, mnogi danas već uspešni pčelari napravili su prve korake i uplovili u pčelarske vode upravo na njegovom pčelinjaku te je njihov uspeh zapravo i Miletin uspeh.

Raduje nas ova knjiga u kojoj je Mileta odlučio da svoja praktična i teorijska iskustva prenese na papir i koja na neki način predstavlja krunu dugogodišnjeg upornog rada do sada, gde je autor ovih stranica sa godišnjom proizvodnjom i prodajom nekoliko hiljada matica i matičnjaka, proizvodnjom nekoliko tona meda i par kg matičnog mleča i ostalih pčelinjih proizvoda ostavio i još uvek urezuje dubok trag u pčelarstvu cele Srbije .

Društvo pčelara Lajkovac

Učenici o svom učitelju pčelarstva:

Samo takav čovek može da se bavi proizvodnjom matičnjaka i matica, veoma napornim, zahtevnim i stresnim poslom, kakav je čika Mileta koji je do kraja uspeo da uprosti i pojednostavi ceo taj proces. Retki su ljudi u Srbiji koji se odlučuju za proizvodnju matica u tom obimu. Veliki trud, upornost, posvećenost i odricanje su stvari koje se, pored „zanata“, uče na pčelinjaku „MM“.

Jedna od ključnih stvari koja se od njega može naučiti, sem struke, je i sam odnos sa ljudima, bilo da se radi o pčelarima koji dolaze po matice a veoma često i po savete, ili o korisnicima preparata „Biomiks“ koji se proizvodi na ovom pčelinjaku. Za svakog od njih Mileta odvoji vreme, koga mu je uvek malo, bilo za savet pčelarima ili da pažljivo sasluša ljude koji koriste njegov preparat.

Za one koji ga poznaju ova priča je bespotrebna, ali za one koji ga još nisu upoznali, želeo bih da ga što pre upoznamo. Svuda, počev od kuće, pčelinjaka, predavanja i debatnih klubova čika Mileta je okružen ljudima i svaki od njih bi da ga nešto pita, a on nađe vremena za sve njih i oseća se „dužnim“ ako nekome od njih ne pruži pravi odgovor.

Ja sam, kao i mnogi mladi ljudi imao dosta pitanja jer sam želeo da naučim osnove pčelarenja, pa sam došao na

ovaj pčelinjak i tu ostao godinama. Atmosferu na pčelinjaku „MM“ ne mogu opisati jer se ona samo može doživeti. Svi ti mladi ljudi a koji su bili učenici kod Milete su se prosto utrki-vali ko će pre da obavi neki od poslova, pogotovu kada se radi o seobi pčelinjaka na pašu.

„*Nije znanje znanje znati, već je znanje znanje dati*“ je izreka i vodilja čika Milete Markovića u radu i ophođenju sa ljudima kako u pčelarstvu tako i životu. Privilegija je poznavati i saradivati sa nekim ko je van ovog vremena. U isto vreme i „staremodan“, u smislu čistoće duše i misli što je u ovo sadašnje vreme retko, i moderan u shvatanjima pčelarstva i života uopšte. Namerno koristim izraz *u životu i pčelarstvu* jer od njega ne učimo samo o pčelama nego i o svemu ostalom što čini život. Tako da, ko hoće da čuje i nauči, svakoga dana ima priliku da sa pčelinjaka ode bogatiji za novo saznanje i iskustvo a putnici namernici posle razgovora sa Miletom, odu puni volje i optimizma.

Bilo bi nepravedno razdvojiti i ne pomenuti Miletinu su-prugu Ljilju, koja odiše mirom i mudrošću, čega je danas sve manje.

Ovih nekoliko rečenica može se smatrati i jednom vrstom trajne zahvalnosti porodici koja svojim primerom sve nas usmerava na jedan zdrav i ispravan put u ovim teškim vremenima. Naučili su nas radu, odgovornosti i poštovanju ljudskih a onda i životnih normi i vrednosti jer da oni nisu takvi sigurno bi mi mladi ljudi koji stalno dolaze ne bi se zadržali i stalno vraćali u njihovu kuću i pčelinjak.

Vasić Rade, Jabučje

Na velikoj raskrsnici, tog jutra skrenuo sam ka Hramu Sv. Arhangela Mihaila, nisam brojao ali na petnaestoj banderi bio je mali putokaz prema putiću uz brdo, pisalo je *Pčelinjak MM*. Biciklom, zadihan, stigao sam do kuće i pčelinjaka čika

Milete Markovića. Košnica je bila otvorena kada sam ga upoznao. Predstavio sam se i izrazio želju da malo pogledam šta se trenutno radi na pčelinjaku, i da naučim nešto. Nakon što sam rekao da sam pre godinu dana nabavio dve košnice, te da sam tek završio srednju školu i da nemam posao, čika Mileta mi je poželeo dobrodošlicu rečima: "*Sam te je Bog danas poslao ovde*".

Već u sledećim trenucima dimilica mi je bila u rukama. Dodavao sam i pridržavao ramove sa pčelama. Kroz rad i šalu, nenametljivo, usledile su prve lekcije iz pčelarstva. Bio sam tu i sledećeg dana, i sledećeg meseca, i sledeće godine. I sada sam tu, postao sam deo čika Miletinog tima, ili polaznik čika Miletine škole a mogao bih reći i „fakulteta“. Nisam bio jedini polaznik te škole. Bili su tu duže ili kraće : Mića, Dule, Saša, Ivan, Ivica, Milan, Aca, Rade, Dragan, Stefan, Uroš, Bane, Igor, Marko...

Neki od njih su sada ozbiljni pčelari a neki će tek to postati. Čika Miletin jednostavan način pčelarenja na velikom pčelinjaku, uz stalnu posvećenost i razmišljanje o pripremi svakog pojedinačnog zadatka kao da se prvi put obavlja na pčelinjaku doprineo je prvo vrhunskom kvalitetu a zatim količini i kontinuitetu proizvoda.

Proizvodnja matica, matičnjaka i matičnog mleča, koja se u literaturi predstavlja zastrašujuće komplikovanom i odbojnom, meni je predstavljena na pojednostavljen i privlačan način, ali ne lak, jer je to bilo učenje kroz rad na pčelinjaku od preko 300 košnica i preko 1000 oplodnjaka. Takav pristup čika Miletu postavio je tu gde se sada nalazi, u sam vrh srpskog pčelarstva.

Rad i druženje sa čika Miletom kao i sa ljudima koji svakodnevno dolaze i prolaze kroz pčelinjak, a tu je bilo doktora, advokata, poljoprivrednika, profesora, mehaničara, pilota... obogatilo me je ne samo saznanjima vezanim za pčelarstvo

već i drugim iskustvima iz života. Veliku pozitivnu energiju, čak i sada u godinama kada obučava i svoje unuke, čika Mileta, crpi iz porodice, sa pčelinjaka a i iz svog tima, a takođe i prenosi na sve oko sebe možda i jačom merom. To je sigurno deo tajne čika Miletinog uspeha. Podrška supruge Ljilje takođe je od neprocenjivog značaja. U celoj ovoj čika Miletinoj priči, ona takođe zauzima ključno mesto u timu i u njega unosi dozu porodične atmosfere.

U takvom okruženju lako sam savladao osnovnu tehniku pčelarenja, a godinu za godinom i moj pčelinjak se uvećavao. Pre par godina krenuo sam u proizvodnju matičnog mleča. Sada moj pčelinjak broji oko 50 košnica a pitanje je vremena kada ću se upustiti i u proizvodnju matica.

Sada sam siguran da je velika raskrsnica onog jutra za mene bila životna, a putokaz kojim me je čika Mileta usmerio, okrenut ka pravom putu.

Zahvaljujući čika Mileti i pčelarstvu krenuo sam putem zdravog života. Neke životne ciljeve sam već ostvario a drugi su mi bliži i jasniji. Verujem da ću i ja u budućnosti imati priliku da prenesem drugima bar nešto što sam naučio i što ću tek naučiti od čika Milete Markovića.

Kovačević Predrag, Jabučje

Literatura

1. *Dr Jovan Kulinčević*, „PČELARSTVO“ IV dopunjeno izdanje, „Pertanon“, Beograd 2006.
2. *Josip Belčić, Josip Katalinić, Dragutin Loc, Stevo Lončarević, Lovro Peradin, Đuro Sulimanović, Filip Šimić i Ivo Tomašec*, „Pčelarstvo“ VI dopunjeno izdanje, Nakladni zavod „Znanje“, Zagreb 1985.
3. *Rihar J*, Vzrejjajmo boljše čebele, Zavod za čebelarstvo, Ljubljana, 1972.
4. *Rihar J*, „Čebelarenje v nakladnem panju“, Zavod za čebelarstvo, Ljubljana, 1975.
5. *Dr Norman, E. Gary* – Publikacije o aktivnosti i ponašanju pčela, Kalifornija

PRENUMERANTI

Savez pčelarskih organizacija Srbije – Izvršni odbor

1.	Dr med. Rodoljub Živadinović,	Žitkovac
2.	Milutin Petrović,	Kragujevac
3.	Dejan Milošević,	Kostolac
4.	Milorad Novković,	Niš
5.	Miroslav Vasiljević,	Kruševac
6.	Miladin Milosavljević,	Zrenjanin
7.	Damljan Dramlić,	Lučani
8.	Milorad Evtić,	Valjevo
9.	Slavko Luković,	Negotin
10.	Dušan Kostić,	Lebane
11.	Tatjana Mrdak,	Sivac
12.	Goran Čakardić,	Lazarevac
13.	Milenko Gićanov,	Adaševci
14.	Slobodan Cvitkovic,	Žarkovo
15.	Marko Mandić,	Prijepolje

Udruženje pčelara Lajkovac

16.	Marković Slobodan,	Ćelije
17.	Ilić Dragan,	Lajkovac
18.	Jovanović Milovan,	Lajkovac
19.	Petrović Zoran,	Lajkovac
20.	Milutinović Milan,	Jabučeje
21.	Blagojević Stojadin,	Nepričava
22.	Blagojević Goran,	Nepričava

23.	Petrović Milovan,	Pepeljevac	54.	Babović Stojka,	Vračević
24.	Milićević Milovan,	Pepeljevac	55.	Radivojević Zoran,	Lazarevac
25.	Sekulić Živa,	Konak	56.	Đorđević Milan,	Lazarevac
26.	Nešić Milan,	Čelije	57.	Matejić Vukašin,	Lazarevac
27.	Gavrilović Zoran,	Nepričava	58.	Dimitrijević Rade,	Mirosaljci
28.	Aleksandrić Milivoje,	Lajkovac	59.	Rafailović Peko,	Čibutkovica
29.	Ivković Milorad – Mića,	Lajkovac	60.	Krsmanović Željko,	Lazarevac
30.	Bojičić Milorad - Mića	Lajkovac	61.	Ristanović Jovan,	Lazarevac
31.	Milanović Dragan,	Jabučje	62.	Krsmanović Miroslav,	Lazarevac
32.	Vasić Radoslav,	Jabučje	63.	Ristić Stojanče,	Lazarevac
33.	Kovačević Predrag,	Jabučje	64.	Cvejić Lazar,	Lazarevac
34.	Jevrosimović Branislav,	Jabučje	65.	Simić Dragan,	Šopić
35.	Radovančević Aleksandar,	Jabučje	66.	Cvejić Radisav,	Lazarevac

Udruženje pčelara „Budućnost“ Lazarevac

36.	Milosavljević Ivan,	Lazarevac	68.	Cvejić Sreten,	Lazarevac
37.	Milosavljević Radisav,	Lazarevac	69.	Stanković Aleksandar,	Lazarevac
38.	Ninić Branibor,	Rudovci	70.	Biorac Radomir,	Lazarevac
39.	Nešić Neško,	Lazarevac	71.	Stanojević Milivoje,	Lazarevac
40.	Alimpijević Jovica,	Tulež	72.	Ilić Radovan,	Lazarevac
41.	Obradović Ljubinko,	Petka	73.	Stevanović Verko,	Crne Međe
42.	Sedlarević Borisav,	Lazarevac	74.	Milosavljević Radoslav,	Lazarevac
43.	Matić Dušan,	Lazarevac	75.	Stevanović Slobodan,	Lazarevac
44.	Mihailović Zoran,	Šopić	76.	Ilić Nemanja,	Tulež
45.	Pavlić Živko,	Lazarevac	77.	Terzić Miodrag,	Lazarevac
46.	Bažalac Žarko,	Dudovica	78.	Đurđević Milan,	Barzilovica
47.	Petrović Radovan,	Rudovci	79.	Tomić Milan,	Ljig
48.	Belović Dejan,	Lazarevac	80.	Janković Miladin,	Arapovac
49.	Platanić Žarko,	Bistrice	81.	Ćosić Milan,	Lazarevac
50.	Antonijević Srećko,	Vreoci	82.	Babović Živko,	Lazarevac
51.	Radivojević Dragoslav,	Lazarevac	83.	Simanović Saša,	Beograd
52.	Ivančević Dušan,	Mladenovac	84.	Cvetinović Avram,	Lazarevac
53.	Radivojević Zvonko,	Beograd	85.	Šalipur Božo,	Lazarevac
			86.	Grujić Dragan,	Lazarevac
			87.	Kulić Milijan,	Vreoci

88. Bošković Dragan,
 89. Avramović Gradimir,
 90. Marković Milovan,
 91. Pavlović Goran,
 92. Krstović Dragana,
 93. Krstović Dragan,
 94. Todorović Savo,
 95. Čakardić Goran,
 96. Davidović Božidar,
 97. Tomić Nenad,
 98. Trifunović Nenad,
 99. Marinković Dragan,
 100. Babić Miroslav,
 101. Vesović Miroslav,
 102. Denić Nebojša,
 103. Demirović Mikailo,
 104. Jovanović Dragoljub,
 105. Jovanović S Miloš,
 106. Mirić Dušan,
 107. Nedeljković Zlatko,
 108. Milovanović Željko,
 109. Petrović Tomislav,
 110. Mijatović Milivoje „Lune“,
 111. Momčilović Novica,
 112. Jevtić Dobrivoje,
 113. Pavlović Željko,
 114. Dimitrijević Goran,
 115. Ljubičić Dobriša,
 116. Kandić Danko,

Udruženje pčelara Valjevo

117. Madžarević Dragutin,
 118. Đuričić Radovan „Raša“,

- Veliki Crljeni
 Beograd
 Zeoke
 Koraćica
 Čibutkovića
 Čibutkovića
 Lazarevac
 Lazarevac
 Rudovci
 Burovo
 K. Mitrovica
 Venčani
 Lazarevac
 Rudovci
 Lazarevac
 Prkosava
 Lazarevac
 Šopić
 Belanovica
 Lazarevac
 Lazarevac
 Lazarevac
 Lazarevac
 Lazarevac
 Liplje
 Lazarevac
 Lazarevac
 Lazarevac
 Lazarevac

- Joševa
 Valjevo

119. Urošević Mirko,
 120. Perišić Desimir,
 121. Bogičević Zoran,
 122. Kovačević Ivan,
 123. Gligorić Ranko,
 124. Stanić Miodrag „Mija“,
 125. Todosić Nikola,
 126. Jovanović Slobodan „Đoka“,
 127. Radosavljević Miodrag,
 128. Spasojević Miloje,
 129. Vasić Tomislav,
 130. Jevremović Nebojša „Neša“,
 131. Vasiljević Milivoje,
 132. Milovanović Dragomir,
 133. Živanović Pletikosa,
 134. Živanović Dragan,
 135. Vujić Radovan,
 136. Baratović Mladen,
 137. Jerinić Miodrag „Mija“,
 138. Radovanović Aca,
 139. Starčević Ivica,
 140. Milovanović Moma
 141. Šulović Zlatko,
 Valjevo
 Valjevo
 Valjevo
 Valjevo
 Valjevo
 Ogladenovac
 Valjevo
 Valjevo
 Valjevo
 Valjevo
 Valjeva
 Mionica
 Brežde
 Brežde
 Jasenica
 Valjevo
 Valjevo
 Valjevo
 Divci
 Valjevo
 Valjevo

Udruženje pčelara Aranđelovac

142. Marinković Dušan,
 143. Janković Tomislav,
 144. Pavlović Vitomir,
 145. Milićević Dobrivoje,
 146. Stanić Miloš,
 147. Stevanović Slavko,
 148. Lazarević Ljubiša,
 149. Riznić Ilija,
 Tulež
 Aranđelovac
 Aranđelovac
 Aranđelovac
 Selo Banja
 Aranđelovac
 Aranđelovac
 Aranđelovac

150. Marjanović Peca,	Arandjelovac
151. Stanković Aleksandar,	Arandjelovac
152. Petrović Jovan,	Arandjelovac
153. Vujanović Dragan,	Brezovac
154. Paripović Milan,	Arandjelovac

DP „Milorad Zarić-Miša“ Kosjerić

155. Mijatović Zlatan,	Ražana
156. Radojević Ivana,	Kosjerić
157. Radojević Miloš,	Kosjerić
158. Mijatović Milun,	Kosjerić
159. Pavlović Mirko,	Drenovci
160. Sofronijević Miloš,	Kosjerić

Udruženje pčelara Požarevac

161. Dejan Milošević,	Drmno
162. Jevtić Slobodan,	selo Kostolac
163. Dragosavac Zoran,	Kostolac
164. Aleksić Dušan,	Požarevac
165. Đorđević Dobrica,	Ćirikovac
166. Krstić Aca,	Donja Lomnica
167. Pavlović Branko,	Požarevac
168. Stefanović Dejan,	Požarevac
169. Marković Mlađa,	Mailovac
170. Trampa Zoran,	Kostolac
171. Lecić Goran,	Živica
172. Rajčić Nenad,	Tribrode
173. Rajčić Marko,	Smoljinac
174. Radojičić Milan,	Kostolac
175. Milenković Dragan,	Požarevac
176. Rajčić Miodrag,	Požarevac

Udruženje pčelara Užice

177. Marjanović Slobodan,	Užice
178. Marjanović Milutin,	Užice
179. Ječmenica Stojan,	Užice
180. Lazić Milić,	Užice
181. Vučetić Milija,	Užice
182. Vujović Borko,	Užice
183. Čebić Radoje,	Užice
184. Nestorović Milomir,	Užice
185. Marković Predrag,	Užice
186. Savić Milijan,	Zlakusa
187. Marić Radovan,	Zlakusa
188. Stamatović Željko,	Zlakusa
189. Savić Branko,	Zlakusa
190. Milić Vukić,	Užice

Udruženje pčelara „Rajac“ Ljig

191. Dragičević Božo,	Ljig
192. Mirić Marko,	Belanovica
193. Mirić Dušan,	Belanovica
194. Glišić Boško,	Gukoš-Ljig
195. Pantelić Marinko,	Ljig
196. Milosavljević Jovan,	Ljig
197. Velimanović Dragoljub,	Ljig
198. Sandić Milomir,	Ljig
199. Kovačević Slobodan,	Ljig
200. Jeftić Milan,	Ljig
201. Jeftić Dobrivoje,	Liplje-Ljig
202. Savić Slobodan,	Ivanovci-Ljig
203. Stamenović Stanislav,	Ljig
204. Jovanović Darko,	Ljig

Pčelarsko društvo Barajevo

205. Jelić Prvoslav, Barajevo
206. Mitrović Siniša, Barajevo
207. Kovrlija Vladimir, Barajevo
208. Radivoje Stojanović, Barajevo
209. Škorić Aleksa, Barajevo
210. Ivanković Predrag, Barajevo
211. Radovanović Dobrosav, Barajevo
212. Bošković Predrag, Barajevo
213. Novković Goran, Barajevo
214. Jojić Radiša, Barajevo
215. Stepanović Srećko, Barajevo
216. Gosić Zoran, Barajevo
217. Milivoje Stepanović, Barajevo
218. Nikolić Lazar, Barajevo
219. Blagojević Vladan, Barajevo
220. Lazarov Zorka, Barajevo
221. Jordanović Dragan, Barajevo
222. Lazarević Goran, Barajevo
223. Jovanović Slobodan, Barajevo
224. Krneta Mirko, Barajevo
225. Zdravković Vlastimir, Barajevo
226. Braćilović Vaso, Vranić

Ostali

227. Sindelić Miljko, Lučani
228. Dramlić Dragan „Dača“, Lučani
229. Kostadinović Rade, Kragujevac
230. Tadić Savo, Stanišić
231. Mijailović Dragoljub, Ražanj
232. Trifunović Milijan, G. Milanovac
233. Teofilović Nebojša, Resavica

234. Pejović Slobodan, Rudnik
235. Vulićević Dobrica, Sm. Palanka
236. Savić Nenad, Ripanj
237. Pantelić Konstantin, Beograd
238. Čarapić Marko, Sm. Palanka
239. Kovačević Vladimir, Kikinda
240. Jovanov Zoran, Kikinda
241. Radosavljević Saša, Donje Rataje
242. Stevanović Rade, Apatin
243. Stanojević Goran, Sm. Palanka
244. Živadinović Rodoljub, Žitkovac
245. Obradović Zdravko, B. Palanka
246. Lovrinović Blaško, Haan, Nemačka
247. Milošević Nebojša, Niš
248. Aleksić Petar, Kragujevac
249. Lazić Dušan,
250. Krstić Dragoljub, Vrbas
251. Minić Aca, Stragari
252. Mrđa Miroslav, Kikinda
253. Maksimović Radojko, Požega
254. Stepanović Radoslav „Stepa“, Rača
255. Zdravković Rajica, Rača
256. Petrović Milan „Fuja“, Rača
257. Jeverica Ljubiša, Obrenovac
258. Dr Marković Matija, Šabac
259. Stanojević Miroslav, Sm. Palanka
260. Knežević Milorad, Čajetina
261. Dulović Radan, Kraljevo
262. Apostolović Nebojša, Ub
263. Đorđević Dragan, Leskovac
264. Đaković Milenko, Gakovo
265. Đemrovski Tomas, Novi Sad
266. Minović Milivoje, Kraljevo

267. Damnjanović Bojan,	Laznica
268. Milosavljević Zoran,	Smederevo
269. Čumić Slobodan,	Beograd
270. Lazović Aleksandar,	Kraljevo
271. Ratković Milija,	Cvetke
272. Tošić Miljan,	Krupac
273. Kostadinović Rade,	Kragujevac
274. Pešić Predrag,	Kragujevac
275. Glišović Verko,	Kragujevac
276. Damnjanović Dragan,	Smederevo
277. Širko Pavel,	Padina
278. Supek Jano,	Jermenovci
279. Veličković Bojan,	Lebane
280. Milanović Milan,	Negotin
281. Krstanović Igor,	Sombor
282. Milovanović Dragan,	Novi Beograd

SADRŽAJ

RECENZIJA.....	5
O AUTORU	7
PREDGOVOR.....	11
NAŠ PRISTUP PČELARSTVU	17
PČELARSKO „KALJENJE“	21
PČELINJE DRUŠTVO	22
Matica.....	22
Kakva je uloga matice u društvu?	23
Pčele radilice	24
Trutovi	25
Pčelinje leglo	26
PČELINJE RASE	27
KOŠNICE.....	32
Izbor tipa košnice.....	33
LR košnice	33
Pomoćne košnice i nukleusi	36
MOJ IZBOR TIPRA KOŠNICA	37
IZBOR LOKACIJE ZA SMEŠTAJ PČELINJAKA	43
PČELINJA PAŠA	46
Biljke i pčele	46
Uslovi medenja biljaka.....	47
Glavne medonosne biljke.....	47
OSOBINE I PONAŠANJA PČELA.....	53
NEKE AKTIVNOSTI I PONAŠANJA PČELA	58
Aktivnosti pčela unutar košnice	59
Aktivnosti na gradnji saća.....	60
Aktivnosti pčela na sakupljanju, smeštaju i sazrevanju nektara.....	61

Aktivnosti pri prikupljanju i smeštaju polena	62
Aktivnosti na sakupljanju i smeštaju vode	63
RADOVI NA PČELINJAKU U TOKU ZIME I RANOG	
PROLEĆA	64
Zima	64
FEBRUAR zima odlazi ali možda još hladnija dolazi	67
Čitanje podnjače	69
Kraj februara i početak marta	70
PROLEĆNI RAZVOJ	73
Druga polovina marta	73
April	78
PROLEĆNI RAZVOJ DRUŠTAVA	
ISKAZAN BROJKAMA	85
1. april	85
1. maj	85
IZLUČIVANJE VOSKA	87
Veličina i oblik ćelije	88
OSNOVE SELEKCIJE PČELA	89
Ocenjivanje ekonomskih osobina	90
Ocenjivanje medne produktivnosti	91
PROIZVODNJA (REPRODUKCIJA) MATICA	96
Uvod	96
VREMENSKI TERMINI I TEHNOLOGIJA	
FORMIRANJA OPLODNJAKA	100
REPRODUKCIJA PČELINJIH MATICA	103
Priprema odgajivačkih društava	103
Larve za presađivanje	106
Presađivanje larvi	108
Započinjanje i izgradnja matičnjaka	111
Postupak sa zrelim matičnjacima	114
Sparivanje mladih matice	117
Postupci sa mladim maticama	118
AKTIVNOST MATICE	123
Aktivnost trutova	126

MATIČNI FEROMONI I	
PREOPTEREĆENOST MATICE	127
KAKO USPEŠNO ZAMENITI MATICU U	
PČELINJEM DRUŠTVU	131
Postupci zamene matice	132
Postupak zamene matice pripajanjem	
sadržaja nukleusa ili oplodnjaka	133
Postupak zamene matice formiranjem roja	133
Postupak dodavanja matice sistemom „travka“	134
Postupak zamene matice „u istom kavezu“	135
Klasičan postupak zamene matice	136
TIHA ZAMENA MATICA	139
DRUŠTVA SA LAŽNIM MATICAMA	145
Postupci sa društvima sa lažnim maticama	146
KAKO PRONAĆI MATICU U KOŠNICI	148
GRABEŽ KOD PČELA	152
Uzroci i znakovi grabeži	152
Preventivne mere protiv pojave grabeži	153
Suzbijanje grabeži	154
PROIZVODNJA MATIČNOG MLEČA	156
Tehnološki postupak proizvodnje mleča	156
PROIZVODNJA MEDA	162
Moguća tehnologija pčelarenja na prolećno-letnjim	
pašama sa LR košnicama	162
PRILOG	165
Bagremova paša	165
Suncokretova paša	168
SEOBA PČELA	171
MATIČNA (HANEMANOVA) REŠETKA	175
Intenzivna paša LR košnicom bez upotrebe	
matične rešetke	177
Intenzivna paša sa upotrebom matične rešetke	178
UZROCI ROJENJA I NJIHOVO OTKLANJANJE	180

PRIHVATANJE I SMEŠTAJ PRIRODNIH ROJEVA	184
VEŠTAČKO UMNOŽAVANJE PČELA	189
Postupci veštačkog rojenja	189
UZIMLJAVANJE PČELINJIH DRUŠTAVA	193
Postupci odstranjivanja varoe	193
Zamena matica u avgustu	195
Zimske zalihe hrane	196
Kvalitet i raspored hrane	197
15. septembar – 15. oktobar	199
Medljika i medljikovac	202
Stacionarno pčelarenje - bespašna godina	202
PČELINJI PROIZVODI	203
M e d	203
Matični mleč	204
Polen	205
Propolis	205
Pčelinji vosak	206
Pčelinji otrov	206
PRILOG: NEKI ČLANCI AUTORA KNJIGE OBJAVLJENI U ČASOPISU „PČELAR“	207
ZIMOVANJE I PROLEĆNI RAZVOJ PČELINJEG DRUŠTVA	207
RODITELJSKE PČELE	213
RADOZNALOST KAO PRETPOSTAVKA USPEHA U PČELARENJU	217
UMESTO ZAKLJUČKA	223
Udruženja pčelara o svom članu:	223
Učenici o svom učitelju pčelarstva:	225
PRENUMERANTI	231